

ORBITOIDIDAE FAMILİYASINA AİT BAZI TÜR İSİMLERİNDEKİ TAKI DEĞİŞİKLİKLERİ HAKKINDA

Engin MERİÇ

İstanbul Teknik Üniversitesi, Maden Fakültesi

ÖZET. — Bu makalede Orbitoididae familyasına ait muhtelif tür isimlerinde yapılan takı değişikliklerinin gramatik nedeni açıklanmakta ve şimdiye kadar yapılan muhtelif değişikliklerden örnekler verilmektedir.

GİRİŞ

Orbitoididae familyasına ait Orbitoidinae alt familyası içinde belirtilen Orbitoides cinsinin farklı tür isimlerinde bazı değişikliklerin yapıldığı B.F. Ellis & A.R. Messina (1967) tarafından belirtilmiştir. Aradan yedi yıl gibi uzun bir zaman geçmesine rağmen yapılan değişiklikler, bu konu üzerinde çalışan pek çok yazar tarafından maalesef benimsenmemiştir.

1967 yılından sonra Orbitoidinae alt familyasına ait organizmalar üzerinde yapılan çalışmalarda, çoğunlukla eski alışkanlıklar sürdürülmüş ve belki farkında olmadan bu düzeltmelerin üzerinde durulmamıştır. Bu durum belki de eski isimlerin sürdürülmesi arzusundan ileri gelmektedir.

Şunu belirtmek isteriz ki, bir cinse verilen isim eğer maskülen ise, bunu takip eden isim de mutlaka maskülen olmalıdır. Bunun aksine cinse verilen isim feminen ise, bu cinsin türü de mutlaka feminen olmalıdır. Enternasyonal Zoolojik Kod Adlamasının II nci bölümünde 30 uncu maddenin a) şıkkı şöyle der: Sonu **ides**, **işteş**, **ites** **odes** veya **oides** ile biten isimler masküendir. Bu sebeple *Orbitoides* ismi de maskülen olmalıdır. 30 uncu bölüm şöyle başlar: Eğer sıfat özel ve tekil isimle birlikte ise, bir tür grubunun adı cinsiyetiyle birlikte kökeninin ismi ile uyumlu olmalı ve her durumda birleştirilmelidir. Eğer gerekiyorsa veya bir tür başka bir gruba naklediliyorsa onun adlamasının değişmesi gerekir. 32 nci bölüm bu şartı katı olarak belirtir. Bu sebepten feminen olan *media* ve *apiculata*'nın maskülen karşılığı olan *medius* ve *apiculatus*'un da cinsiyet bakımından maskülen köken ismi olan *Orbitoides*'e uyumlu olması gerekmektedir (A. R. Messina, 1967, kişisel haberleşme).

Şu halde yukarıda belirttiğimiz esaslara göre *Orbitoides* ismi sonu **oides** ile bittiğine göre masküendir ve tür adının da buna bağlı olarak aynı uyumda olması gerekir. Bu bakımdan daha önce kabul edilen *Orbitoides media* (d'Archiac), *Orbitoides apiculata* Schlumberger ve *Orbitoides caucasica* Bogdanovich'in *Orbitoides medius* (d'Archiac), *Orbitoides apiculatus* Schlumberger ve *Orbitoides caucasicus* Bogdanovich olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi ilk önce d'Archiac tarafından *Orbitolites media* olarak adlandırılan organizma d'Orbigny tarafından 1848 de *Orbitoides media* (d'Archiac) olarak değiştirilmiştir. Daha sonraları ise bu cins *Orbitella media* (H. Douville, 1920; E. Marchesini, 1941; M. Ruiz de Gaona, 1948) ve *Orbitella apiculata* (H. Douville, 1915 ve 1920; E. Marchesini, 1941; M. Ruiz de Gaona, 1948) olarak isimlendirilmek istenmiştir. Bizce burada tür ismine sadık kalınarak cins isminin değiştirilmesi düşünülmüştür. Nitekim *Orbitella* cins ismine göre *media* ve *apiculata* gibi tür isimleri doğrudur. Fakat ilk verilen cins isminin sabit tutularak buna uygun şekilde tür isminde değişiklik yapılması kanımızca daha uygundur.

Orbitoides isminin verildiği 1848 yılından sonra sayısız yazarlar tarafından bu cinsin farklı türleri üzerinde muhtelif çalışmalar yapılmış ise de, tür isimleri üzerinde bir değişiklik yapılmasına nedense lüzum görülmemiş ve bu durum 1967 yılına kadar devam etmiştir. Orbitoididae familyasının tipik bir organizması olan *Omphalocyclus* (Bronn, 1853) cinsinin tek türü olan *Omphalocyclus macroporus* (Lamarck) uzun zaman *Omphalocyclus macropora* (Lamarck) olarak isimlendirilmiş ise de, 1955 tarihinden itibaren biraz önce bahsettiğimiz gibi *Omphalocyclus macroporus* (Lamarck) olarak değiştirilmiştir (H. H. Renz) ve bu tür ismi bugüne kadar hiç bir itiraz ile karşılaşmadan kabul edilmiştir. Diğer taraftan Orbitoidinae alt familyası içinde belirtilen *Orbitoides (Simplorbites) gensacica* (Leymerie), 1958 den itibaren *Orbitoides (Simplorbites) gensacicus* (Leymerie) olarak belirtilmiş (M. Neumann) ve yine günümüze kadar bu şekilde devam etmiştir. Şu halde *Orbitoides media*, *Orbitoides apiculata* ve *Orbitoides caucasica*'nın da *Orbitoides medius*, *Orbitoides apiculatus* ve *Orbitoides causicus* olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

Durumu biraz daha genişleterek Orbitoididae familyasının dışına çıkılım ve muhtelif familyalarda bulunan farklı cinslerin tür isimlerinde yapılan değişikliklerden bazılarını örnek olarak verelim.

Özellikle Nummulitidae familyasını bu konuda incelersek sırasıyla şunları görebiliriz: *Nummulites planulata* Lamarck, *N. planulatus* Lamarck (1911); *N. spirectypa* L. Doncieux, *JV. spirectypus* L. Doncieux (1929); *JV. incrassata* de la Harpe, *JV. incrassatus* de la Harpe (1911); *JV. vasca* Joly-Leymerie, *JV. vascus* Joly-Leymerie (1911); *JV. contorta* Deshayes, *N. contortus* Deshayes (1929); *JV. striata* Bruguere, *JV. striatus* Bruguere (1929); *JV. pulchella* von Hantken, *JV. pulchellus* von Hantken (1929); *JV. variolaria* Lamarck, *JV. variolarius* Lamarck (1929); *JV. discorbina* Schlotheim, *JV. discorbinus* Schlotheim (1929); *N. aquitanica* Benoist, *JV. aquitanicus* Benoist (1929); *JV. girondica* Benoist, *JV. girondicus* Benoist (1929); *N. laevigata* Bruguere, *JV. laevigatus* Bruguere (1902); *N. intermedia* d'Archiac, *N. intermedius* d'Archiac (1911); *N. helvetica* Kaufmann, *JV. helveticus* Kaufmann (1929); *JV. atacica* Leymerie, *N. atacicus* Leymerie (1911) gibi.

Nummulitidae familyasının dışında Peneroplidae familyasına bağlı Orbitolitinae alt familyasının karakteristik organizması *Orbitolites complanatus* Lamarck, 1855 tarihine kadar *Orbitolites complanata* Lamarck olarak isimlendirilmekte idi. Yine Rotaliidae familyasının Rotaliinae alt familyasına bağlı *Eponides nanus* (Reuss) 1931 tarihine kadar *Rotalia nana* Reuss diye adlandırılmakta idi.

Keza, Üst Kretasenin karakteristik bir organizması olan *Lofusia anatolica* Meriç ile *Monophyllites anatolicus* Toulou bu konuda ayrı bir örnek olarak gösterilebilir. Burada biri Foraminifer, diğeri Cephalophoda olan iki organizmanın tür isimleri aynıdır. Fakat cins isimleri dikkate alınarak biri *anatolica*, diğeri *anatolicus* olarak adlandırılmıştır.

Bu konu ile ilgili son bir örneği de çok yakın tarihten verelim: 1972 de F. Magniez tarafından *Spiroplectamminoides prductus* Magniez olarak adlandırılan bir Foraminifer, aynı cins isminin 1969 da başka bir Foraminifere verilmiş olması nedeniyle *Novalesia producta* Magniez olarak değiştirilmiştir (1974). Bundan anlaşılıyor ki tür isimleri ve bunların takıları tamamen cins ismine göre tertiplenmektedir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, bu konuda sayısız örnekler vermek mümkündür. Fakat biz bu kadarını kâfi görerek, yukarıda belirttiğimiz esaslar ve verdiğimiz örneklere dayanarak, sayın meslektaşlarımızı bu konuda ikna edebileceğimizi ümit ediyoruz.

ORBITOIDIDAE'LERDE TAKI DEĞİŞİKLİKLERİ

KAYNAKLAR

- DİZER, A. (1953): Contribution à l'étude paleontologique du Nummulitique de Kastamonu. *Rev. Fac. Sci. İst.*, ser. B, t. 18, fasc. 3-4, pp. 207-299, pls. 1-10.
- DOUVILLE, H. (1915): Les Orbitoides developpement et phase embryonnaire, leur evolution pendant le Cretace. *C. R. Ac. Sc.*, t. 161, pp. 664-670.
- (1920): Revision des Orbitoides, ke partie, Orbitoides cretaces et genre Omphalocyclus. *Bull. Soc. Geol. France*, (4), XX, pp. 209-232.
- ELLIS, B. F. & MESSINA, A. R. (1967): Catalogue of Larger Index Foraminifera (special Publication). Vol. 3. *The American Museum of Natural History*, New York.
- FLANDRIN, J. (1938): Contribution à l' etude paleontologique du Nummulitique algerien. *Materiaux pour la carte geologique de Algerie*. 1re serie, *Paleontologie*, Paris.
- LLUECA, F. G. (1929): Los Nummulitidos de Espana. *Comun de investigaciones paleontologicas y prehistoricas*. Mem. no. 36, (Serie *Paleontologica*, no. 8), Madrid.
- MAGNIEZ, F. (1974): Novallesia, nouveau nom pour le genre de Foraminifere *Spiroplectamminoides*. Magniez, 1972. *Revista Espanola de Micropaleontologia*, vol. 6, no. 2, pp. 155.
- MERİÇ, E. (1965): Etude geologique et paleontologique de la region entre Kâhta et Nemrut Dağ. *Rev. Fac. Sci. İst.*, ser. B, t. 30, no. 1-2, pp. 55-107, pls. 1-20.
- (1967): Sur quelques Loftusiidae et Orbitoididae de la Turquie. *Rev. Fac. Sci. İst.*, ser. B, t. 32, no. 1-2, pp. 1-58, pls. 1-36.
- (1971): An additional aspect of reproduction in the Orbitoididae. *Micropaleontology*, vol. 17, no. 1, pp. 99-104, pls. 1-2.
- NEUMANN, M. (1958): Revision des Orbitoidides du Cretace et de l'Eocene en Aquitaine Occidentale. *Mem. Soc. Geol France*, no. 83, pp. 1-174, pls. 1-36.
- (1972): A propos des Orbitoidides du Cretace superieur et de leur signification stratigraphique. I-Genre Orbitoides d'Orbigny (1847). *Rev. Micropaleont.*, vol. 14, no. 4, pp. 197-226, pls. 1-4.
- RENZ, H. H. (1955): Some Upper Cretaceous and Lower Tertiary foraminifera from Aragua and Guarico, Venezuela. *Micropaleontology*, vol. 1, no. 1, pp. 52-63 pls. 1-8.
- SCHLUMBERGER, Ch. (1901): Premiere note sur les Orbitoides. *Bull. Soc. Geol France*, (4), t.1, pp. 459-467, pls. 7-9.